

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája

I. Az EU kis- és középvállalkozási politikája és programjai

II. Az EU vállalkozásainak finanszírozását támogató közösségi programok

III. Bekapcsolódásunk a Közösség kis- és középvállalkozói programjaiba

Euro Info Központok (EIC-k) címei:

I. Az EU kis- és közép-vállalkozási politikája és programjai

Az Európai Unióban kb. 40 000 kivételével valamennyi vállalkozás a kis- és középvállalkozások körébe tartozik. A 18 millió vállalkozás kb. 50 százaléka alkalmazottak nélküli, míg 44 százalékuk csak 1–9 főt alkalmazó mikrovállalkozás. Az átlagos méretű EU-vállalkozás 6 főt alkalmaz. A foglalkoztatottak 66 százalékát a 250 főnél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások adják. Spanyolországban, Portugáliában, Olaszországban és Görögországban ez az arány valamivel magasabb. A kis- és középvállalkozások adják a forgalom 60 százalékát. A mikrovállalkozások (legfeljebb 9 alkalmazott) által dominált ágazatokhoz tartozik a kiskereskedelem, az idegenforgalom, a pénzügyi közvetítői tevékenység és az egyéb szolgáltatások. A kisvállalkozások (10–49 alkalmazott) által dominált ágazatokhoz tartozik a kiadói tevékenység és a felvett műsorokról másolatok készítése, a nagykereskedelem, a ruházati ipar, a bőr és fa árucikkek gyártása. A középvállalkozások (50–249 alkalmazott) elsősorban az élelmiszer-feldolgozó iparban, a számítógépgyártásban, a közlekedésben, a műanyagiparban, a textiliparban és a gépek és berendezések gyártásában dominálnak. Az Unió területén évente mintegy kétfélmillió – az állomány 10–12 százalékának megfelelő – vállalkozás indul.

Ezek közül igazi növekedésre kevés képes, de az új munkahelyeket mégis e vállalkozások hozzák létre.

A Magyarországon 2001. január 1-jén működő vállalkozások elsöprő többsége, 96,5%-a továbbra is mikrovállalkozás (66% alkalmazott nélküli + 30,5% 1–9 fő foglalkoztatott). A 10–49 főt foglalkoztató kisvállalkozások aránya 2,8%, az 50-249 fős középvállalkozásoké 0,6%. A legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalatok száma mindössze 1106, ami az összes működő vállalkozásnak csak 0,1%-a.

Az EU-s adatok feldolgozottsága ennél sajnos jóval rosszabb, az adatsor csupán 1997-es. A mikrovállalkozások súlya 84,1% (49% alkalmazott nélküli + 44,1% 1–9 fő foglalkoztatott). A 10–49 főt foglalkoztató kisvállalkozások aránya 5,9%, az 50-249 fős középvállalkozásoké 0,8%. A legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalatok az összes működő vállalkozásnak 0,2%-a.

1. A közösségi kisvállalkozói-politika összefoglalása

Az Európai Unióban széles körben elismert a kisvállalkozások társadalmi és gazdasági jelentősége. A közösségi kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika a nyolcvanas évek közepén – alapvetően a belső piac kiteljesedése mellett, annak kisvállalkozásokra gyakorolt hátrányos hatásainak csökkentésére – indult fejlődésnek. E vállalkozói kör 80-as években tapasztalt gyors terjeszkedése a tagországokban a 90-es évekre lelassult ugyan, de az a tendencia, amit egyre növekvő szerepük jellemez, tovább folytatódik. Az Európai Bizottság megállapítása szerint a kis- és középvállalkozások döntő szerepet játszanak az új munkahelyek teremtésében és a gazdasági növekedésben. Az új üzleti elgondolások kidolgozására, a piaci rések feltárására, az innováció és az új technológiák előnyös felhasználására vonatkozó képességük biztosítja a jövőbeli versenyképességet. A dinamikus kis- és középvállalkozási szektor adja a legnagyobb hozzájárulást az egész gazdaság folyamatos megújulásához. A közösségi szabályozás legfontosabb célja a kisvállalkozások fejlődését elősegítő környezet megteremtése, javítva versenyképességüket, ösztönözve európaivá és nemzetközivé válásukat.

A közösségi kis- és középvállalkozói politika fő céljai az Unió szintjén:

- a vállalkozások alapítását és működését segítő üzleti környezet fejlesztése,
- az európai kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, európaivá, nemzetközivé válásuk ösztönzése,
- a tagállamok nemzeti politikáinak közelítése konkrét akciókkal, a legjobb módszerek feltárásával és azonosításával.

A bizottsági kis- és középvállalkozói akciók, intézkedések területei:

- Vállalkozói környezet fejlesztése
- Finanszírozás bővítése
- Kis- és középvállalkozások erősítése regionális szinten
- Kis- és középvállalkozások részvétele a kutatás-fejlesztésben
- Szaktanácsadás és képzés
 - Kis- és középvállalkozások nemzetközi együttműködése
 - Kis- és középvállalkozások támogatása a környezetvédelemben
 - Speciális vállalkozói csoportok támogatása

Az EU 18 millió vállalkozásából mintegy 90 ezer kis- és középvállalkozás volt kedvezményezettje valamilyen közösségi programnak 1990 és 1998 között.

2. A kis- és középvállalkozások meghatározása

Az Európai Bizottság annak érdekében, hogy általános keretet teremtsen a kis- és középvállalkozások fejlesztését szolgáló intézkedések, programok számára, 1996-ban *egységes fogalmi meghatározást* ajánlott a kis- és közepes méretű vállalkozásokra.

Az általános, valamennyi szektorra kiterjedő meghatározás szerint a kis- és középvállalkozások esetében:

- az alkalmazottak száma 250-nél kevesebb legyen,
- az éves forgalom nem haladhatja meg a 40 millió eurót, vagy a mérlegfőösszeg a 27 millió eurót, és
- meg kell felelni a függetlenségi kritériumnak, azaz legfeljebb 25 százalékig lehet olyan tulajdonosa a cégnek, amely nem tartozik a kis- és középvállalkozások körébe.

Az ajánlás a szektoron belül egyértelműsíti a kisvállalkozások (50 főnél kevesebb alkalmazott, és legfeljebb 7 millió euró forgalom, vagy 5 millió euró mérlegfőösszeg; és függetlenség) és a mikrovállalkozások (legfeljebb 9 alkalmazott) meghatározását. Előírja a definíció alkalmazási területeit is, például kötelező felső korlátként alkalmazni a Bizottság által irányított összes kis- és középvállalkozói program esetében.

3. A Közösség többéves kis-és középvállalkozói programjai

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája a kis- és középvállalkozások (KKV) fejlődését elősegítő környezet megteremtését célozza az Unió egészének területén. E cél elérése érdekében többéves programok kerültek kidolgozásra, melyek mindegyike egy sor, a KKV-kat támogató intézkedést tartalmaz.

3.1 A harmadik többéves kis-és középvállalkozás-fejlesztési program (1997–2000)

A program teljes költségelőirányzata 180 millió euró volt, az intézkedések a következő fő területeket érintették:

– *Az adminisztrációs és jogszabályi környezet fejlesztése és egyszerűsítése.* Ennek érdekében az EU közösségi kezdeményezéseiben, a programok fejlesztésével biztosítani kívánja a kis- és középvállalkozói érdekek jobb megjelenítését. A feltételrendszer egyszerűsítéséhez szükséges a kisvállalkozás-alapítást és a fejlesztést gátló terhek csökkentése. Népszerűsítik az egyes tagországokban alkalmazott legjobb módszereket. Kiemelt feladat a vállalatok közötti nemzetközi jogviták új rendezési módjainak kidolgozása, ezek támogatása. Szükséges továbbá a kisvállalkozások nemzetközi működési feltételeinek javítása.

– *A vállalkozások pénzügyi környezetének fejlesztése.* A hitelfinanszírozáshoz való hozzáférés javítása, ill. megkönnyítése érdekében indokolt a kölcsönös kezességen alapuló hitel- és garanciatársaságok fejlesztése. Fokozott figyelmet kell fordítani a fizetési késedelemmel járó

problémák csökkentésére, s ennek érdekében ösztönözni kell integrált számítógépes szoftverek kifejlesztését a kis- és középvállalkozások készpénzáramlási és gazdálkodási feladatainak segítésére. A speciális pénzügyi konstrukciókhoz – például a faktoring és hitelbiztosítás – való hozzáférés egyszerűsítésével és az európai tőkepiacok elérésének megkönnyítésével segítik a dinamikusan fejlődő kisvállalkozásokat. Lényeges továbbá a kisvállalkozások és a kézműipari vállalkozások specifikus igényeinek felmérése s a megfelelő eszközök kifejlesztése is.

– Kiemelt terület az *információszolgáltatás* fejlesztése, a vállalkozók stratégiáinak európaivá és nemzetközivé tétele érdekében. Fejleszteni kell az információs hálózatokat, javítani a szolgáltatások minőségét különösen a nemzetközi piacra lépés, a környezetvédelem és a közös valuta bevezetésének területein. Információs kampányok, Európai Üzleti Hetek megrendezése is segíti az ismeretekhez jutást. A vállalkozók együttműködésének ösztönzését szolgálja az üzleti lehetőségeket feltáró hálózatok fejlesztése, továbbá a közvetlen kapcsolatteremtést előmozdító, országhatáron átívelő akciók pl. az “Euro-partenariat” és az “Interprise” programok. Az alvállalkozói partnerség fejlesztésére, a transznacionális alvállalkozások támogatására külön akciók szolgálnak.

– A kis- és közepes vállalkozások versenyképességének erősítése, a *kutatási, innovációs és képzési lehetőségekhez való hozzáférés javítása*. Elsősorban a gyorsan fejlődő és az új technológiát alkalmazó vállalkozások számára kívánják elősegíteni, hogy konkrét mérésekkel, tesztekkel kiválaszthassák a legjobb eszközöket és módszereket, valamint hozzájuthassanak a kutatási, innovációs és képzési lehetőségekhez. Emellett ösztönzik a vállalati vezetőképzést, és folyamatosan értékelik az egyes tanácsadói programok hatékonyságát, a legjobbnak bizonyulók elterjesztése érdekében.

– A *vállalkozói szellem, a vállalkozói kultúra és az egyes vállalkozói célcsoportok fejlesztése*. E területen megszervezik a legdinamikusabb európai vállalatvezetők tapasztalatcseréjét. Segítik továbbá a kézműipari kisvállalkozásokat abban, hogy alkalmazkodjanak a környezeti változásokhoz, beilleszkedjenek az egységes európai piacba, kiaknázzák az egységes piac új lehetőségeit a szabványosítás, a környezetvédelem és a minőség-gazdálkodás területén. A kereskedelemben, forgalmazásban tevékenykedő vállalkozások fejlesztését – többek között – az alkalmazkodási folyamataikat elősegítő új technológiák elterjesztése révén, együttműködésük ösztönzésével és az e területről szóló “Zöld Könyv” előírásainak követésével kívánják biztosítani. Külön akciók szolgálgják a női és a fiatal vállalkozók, valamint a kisebbségekhez tartozó vállalkozók sikeresebb működését is.

3.2 Az európai vállalkozáspolitikai új orientációja: A vállalkozási és vállalkozói program (2001–2005)

A lisszaboni Európai Tanács ülése határozta meg a közösségi vállalkozásfejlesztési politika 2001-től követendő főbb irányait:

– a kis- és középvállalkozó politika középpontjába az életképes, illetve a potenciálisan fejlődőképes vállalkozásokat állítani,

– elsődleges cél a vállalkozói szellem erősítése, mivel a kockázat- és felelősségvállalásra épülő önmegvalósítás alapja a vállalkozói kultúra; ezért kiemelt figyelmet kap az induló vállalkozások segítése,

– lényeges továbbá speciális csoportok –nők, fiatal vállalkozók, kisebbségek – társadalmi integrációjának előmozdítása.

A konkrét feladatokra évente kb. 100 millió euró áll majd rendelkezésre, amelynek nagyobb része (70 millió euró) a különböző *pénzügyi konstrukciók* keretében használható fel.

Az új, immár negyedik többéves program biztosítja, hogy minden vállalkozás – a méretétől, az ágazattól és a helytől függetlenül – képes legyen az egységes piacon és azon túl is betölteni funkcióját, hozzájárulva az európai gazdaság növekedéséhez, versenyképességéhez és a foglalkoztatáshoz. Így ugyan látszólag az új program elszakadt a KKV-k kiemelt kezelésétől, de a cselekvési tervekben nyilvánvaló, hogy a megcélzottak köre kizárólag kis és közepes vállalkozás.

A vállalkozáspolitikának a gazdaság- és az iparpolitika központjává kell válnia, különösen azért, mert a vállalkozások az egyéb közösségi tevékenységek befogadásának leginkább érintett “ügyfelei”. A vállalkozási politika – a foglalkoztatáspolitikához és a környezetvédelmi politikához hasonlóan – szervesen hozzájárul e célok eléréséhez, és ezért az egyéb közösségi politikák kiindulópontjává kell válnia.

A program a következő általános célkitűzéseket alkalmazza az összes európai vállalkozás és vállalkozó esetében:

– *A vállalkozói szellem előmozdítása.* A vállalkozást korlátozó akadályokat meg kell határozni, és ezek megszüntetésére javaslatokat kell tenni. A program hangsúlyozza az üzleti jártasságok kibontakoztatásának szükségességét az európai társadalmak valamennyi rétegében, beleértve a tagállamok oktatási rendszereit is, az elemi iskolától az egyetemi szintig. Így növekedhet az üzleti kockázatvállalás és a vállalkozások tevékenységének fejlesztéséhez szükséges innovációs készség.

– *A vállalkozások versenyképességének és növekedési képességének növelése.* Napjainkra már elkerülhetetlenné vált az információs technológiák alkalmazása a nemzetközi gazdasági életben. Az elektronikus kereskedelem terén Európa ma még lassan zárkózik fel a világ fejlettebb részéhez, ezért e területen a tagállamok politikáiban jelentős előrelépéseket kell tenni.

– *Az üzleti finanszírozási lehetőségek javítása.* Az utóbbi évek során világossá vált, hogy a pénzügyi piacokon a legnagyobb hátrány a kezdő és a csúcstechnológiai vállalkozásokat éri. Ők jutnak a legnehezebben pótlólagos tőkéhez, ezért közösségi szinten új akciók indulnak be az “Üzleti Angyalok” hálózatának fejlesztésével és a kockázati tőketársaságok alapításának megkönnyítésével.

Az üzleti környezet fejlesztését előmozdító további intézkedéseket is tesznek, amelyben egy vállalkozás virágozhat, és megszilárdíthatja az eddig elért eredményeit. *Az Üzleti Környezet Egyszerűsítési Akciócsoportjának (BEST)* jelentései világosan mutatják a követendő utat. A többéves programnak ezért az államigazgatás és a szabályozás egyszerűsítését kell megcéloznia, és érzékenyebbé kell tennie a gazdasági és társadalmi szükségletekre; elő kell mozdítania az új oktatási és képzési módszereket; javítania kell a pénzügyi forrásokhoz jutást és támogatnia kell a kutatási és az innovációs eredmények felhasználását.

– *Értékes és hatékony háttérrel szolgálások a vállalkozások számára.* A többéves programnak elő kell mozdítania olyan eszköztár felhasználását, mely révén biztosítható a vállalkozások letelepedése, a versenyzésük és innovatív működésük az egységes piacon. Ugyanakkor a programnak lehetővé kell tennie a megfelelő konzultációt, a kutatást és elemzést, emellett ösztönöznie kell az üzleti hálózatok fejlesztését és olyan új eszközök megteremtéséhez kell vezetnie, amelyeket a vállalkozások szükségletei határoznak meg.

– *Felkészülés az Európai Unió következő bővítésével teremtett kihívásokra.* A többéves programnak nyitottnak kell lennie az Európai Gazdasági Térség tagállamai és a jelölt államok számára. Az Európai Gazdasági Térségben működő vállalkozásokat segíteni kell abban, hogy felkészüljenek a közép- és kelet-európai (és azon túli) új piaci lehetőségekre. A programot úgy kell megtervezni, hogy az előcsatlakozási stádiumban lévő államok vállalkozásai és vállalkozói számára ugyanolyan előnyös legyen, mint az Európai Gazdasági Térség-beli partnereik számára. Ugyanakkor a programnak elő kell mozdítania – mind a tagállamokban, mind a tagjelölt országokban – a vállalkozások bekapcsolódását kibővített Egységes Piacba, és segítenie kell őket a megváltozott versenykörnyezethez való alkalmazkodásban.

A program céljainak elérése érdekében alkalmazhatók olyan eszközök, amelyek már ismertek, és a közeljövőben valószínűleg nem változnak. Ide tartoznak: az innováció, a technológia átadása, az elektronikus kereskedelem, a pénzügyi *engineering*, az oktatás és képzés, a kapcsolat a nagy cégek és a kisebb cégek között (beleértve a *mentori tevékenységet*, a szállítási lánc kezelését és a segítségnyújtást az euró bevezetésében), az interaktív információs rendszerek fejlődése és az igazgatási és szabályozási egyszerűsítés állandó problémája.

Amennyiben az új többéves program élettartama alatt új kérdések merülnek fel, a prioritások és a célok területén új fejlemények következnek be, a programnak megfelelően kell reagálnia. A kiválasztott céloknak a program végén ugyanolyan érvényesnek kell lenniük, mint az elején. A céloknak azt is lehetővé kell tenniük, hogy a Bizottság javítsa az információáramlást és fejlessze a rendelkezésre álló eszközöket az üzleti vállalkozások jövőbeli szükségleteinek függvényében.

A 2001–2006. évi program – amint erről 2001 folyamán a jogi döntés megszületik – az EU 15 tagországán túl a 3 EFTA és mind a 13 tagjelölt országban működni fog, és remélhetőleg elég rugalmas lesz, hogy eleget tegyen az EU-n kívüli és az uniós tagországok eltérő elvárásainak.

4. Az üzleti környezet egyszerűsítése

A kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatos akció és programorientált közösségi anyagok egyre inkább hangsúlyozzák, hogy csökkenteni szükséges a kormányok által a kisvállalkozókra rótt adminisztratív terheket. A *vállalkozások üzleti környezetének fejlesztéséről és egyszerűsítéséről* szóló 1997. április 22-i bizottsági ajánlás szerint a kormányok és a vállalkozói szervezetek együttműködése szükséges a jogi, pénzügyi szabályozás felülvizsgálata és egyszerűsítése érdekében. A vállalkozás-indítás egyszerűsítése érdekében célszerű az “egyablakos ügyintézés”, az egységes adatlap és azonosító rendszer bevezetése. A működés első éveiben indokolt az adó- és adminisztratív terhek mérséklése. Az ajánlásban a Közösség egyik alapelve, a “think small first” (először a kicsikre gondolni) is megjelenik, mely szerint folyamatosan értékelni kell, hogy a szabályozás milyen hatást gyakorol a vállalkozásokra, különösen a kisvállalkozásokra, s ehhez konzultálni kell a

vállalkozói közösségekkel, továbbá ahol lehet, a kis- és középvállalkozások számára előnyös kivételeket, egyszerűsített eljárásokat kell bevezetni.

Az Európai Tanács 1997. júniusi amszterdami ülésén ismételten leszögezte, hogy a kis- és középvállalkozások megerősítésének a fő eszköze a gazdasági környezet alakítása, a meglévő és az új jogi és adminisztratív szabályok egyszerűsítése. Az üzleti környezet egyszerűsítése érdekében létrehozott munkacsoport (BEST) 1998 júniusában beterjesztett jelentése hangsúlyozza, hogy a közigazgatási kultúra és magatartás megváltoztatására van szükség a vállalkozásbarát közigazgatás érdekében.

A jelentés négy fő területre koncentrál, ezek: az oktatás és képzés, a foglalkoztatás, a finanszírozás, a kutatás és innováció. A BEST-jelentés 19 ajánlása alapján kidolgozott akcióterv megjelöli a tagországok és a Bizottság középtávon megvalósítandó teendőit.

5. A kis- és középvállalkozások pénzügyi terheit érintő ajánlások

A kis- és középvállalkozások gazdálkodásának pénzügyi terheit érinti *az egyéni vállalkozók és a jogi személyiség nélküli társaságok adózására* vonatkozó bizottsági ajánlás. Ezen társaságok adóztatásának módja általában a személyi jövedelemadó alá esik az Európai Unió országaiban, amely a többi társaság társasági adójához képest progresszív jellegű, emiatt hátráltatja a kisvállalkozások nyereség-visszaforgatásának lehetőségét, és ezért a befektetési képességük korlátozott. Ennek kiküszöbölésére, az üzleti feltételek javítása, a nagyobb adósemlegesség érdekében az ajánlás felszólítja a tagállamokat, hogy biztosítsanak választási jogot a társasági adó fizetésére vonatkozóan, vagy korlátozzák a visszaforgatott nyereségre kivetett adót a személyi jövedelemadóban, valamint tegyenek intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy az adószabályok ne kerüljenek alkalmazásra a vállalkozások jogi formájának megváltozása miatt. A Bizottság egy másik ajánlása szerint a *kisvállalkozások fennmaradása* érdekében a vállalkozás – beleértve az egyéni vállalkozókat is – öröklés vagy ajándékozás útján történő megszerzését, átalakulását a vagyonszerzési adókban és cégbejegyzési díjakban indokolt preferálni.

Az Európai Bizottság időről időre rámutat, hogy a vállalkozások megbukásának kockázata Európában elfogadhatatlanul nagy, az újonnan létrejött vállalkozások 50%-a nem éli túl az első 5 évet. *A késedelmes fizetés* döntő tényező a vállalkozások halandóságában.

A kis- és középvállalkozások szenvednek a legtöbbet attól, hogy vevőik nem fizetnek időben, hiszen sérülékeny a készpénzforgalmuk, gyakran ugyanazon korlátozott számú szállítóra támaszkodnak, az általuk kiszolgált nagy cégekkel szemben pedig gyengék. E cégeket különösen sújtják a késedelmes fizetések pénzügyi költségei, a cash flow szükségleteket ugyanis viszonylag magas kamatterhekkel járó, rövid távú bankhitelekkel vagy számlatúllépéssel kell kielégíteniük. Az adósságbehajtás adminisztrációs költségei is aránytalanul sújtják őket, ugyanis nem rendelkeznek szakosított személyzettel a kintlevőségek kezeléséhez. Jelentős hatást gyakorol a kis- és középvállalkozások likviditására az, hogy milyen gyorsan tudják érvényesíteni a hitelezők a kárigényeket. Fontos tehát, hogy gyorsabb behajtási eljárások álljanak rendelkezésükre.

A fizetési határidőkre vonatkozó bizottsági ajánlás olyan jogi és gyakorlati lépések megtételére ösztönzi a tagállamokat, amelyek a kereskedelmi ügyletekben a szerződéses

fizetési határidők betartását biztosítják. A késedelmes fizetések esetében, a kis- és középvállalkozások likviditási helyzetére gyakorolt negatív hatások mérséklése, a csődhelyzetek elkerülése érdekében a legelőnyösebb fizetési határidő alkalmazását kérik a forgalmi adóra vonatkozó rendelkezésekben. Javasolják, hogy a késedelmes fizetéshez kapcsolódó áfa-kötelezettség a kisvállalkozások esetében a pénzügyi teljesítéshez igazodjon.

A késedelmes fizetések leküzdéséről szóló irányelv pedig a következőket javasolja:

– Írásbeli szerződés hiányában, illetve ha a szerződés erről nem rendelkezik, a számla keltétől számított 21 nap a fizetési határidő.

– A késedelmes fizetések utáni minimális törvényes kamatlábat az európai piaci kamatlábakat követő referencia kamatláb + 8 százalékpontos résben javasolja meghatározni. Ez utóbbi – svéd példa alapján – a késedelmes fizetők elrettentését szolgálja.

– Gyorsabb eljárások bevezetése bírói beavatkozás nélkül (hacsak nem vitatják az

adósságot), amelyekben kevés a formalitás, és csekély költséget vonnak maguk után. A 20 000 eurós küszöb alatti adósságok esetében pedig a hitelező egyszerűsített jogi úton hajthassa be az adósságot, függetlenül attól, hogy vitatott-e vagy sem.

6. A kis- és középvállalkozások és a közbeszerzés

A Bizottság megállapítása szerint a kis- és közepes vállalkozások a közbeszerzési eljárás során számos akadályba ütköznek: hiányoznak a szerződéskötések lehetőségeire vonatkozó információk, nem képesek elkészíteni üzleti terveiket, méretük általában nem teszi lehetővé nagy értékű megbízások vállalását, aggodalmat keltenek az árfolyam-ingadozások, eleget kell tenni a különböző szabványok, hitelesítések és minősítések támasztotta követelményeknek. A szerződéskötést követő időszakban is keletkezhetnek különböző gondok, például a fizetési kötelezettségek késedelmes teljesítése.

A Bizottság a közbeszerzésre vonatkozó állásfoglalásában egy átfogó és összehangolt megközelítést alkalmaz. A stratégia biztosítja többek között az információhoz való hozzáférés feltételeinek javítását az információs és kommunikációs technológia következetes alkalmazása révén. Ennek alapja az elektronikus eszközökre alapozott információ-technológia, az európai hálózatok kifejezetten a kis- és közepes vállalatok számára biztosított jó minőségű szolgáltatásai, a minősítő rendszerek eddiginél hatékonyabb kölcsönös elfogadása, a meghatározott küszöbök alatti értékeknél alkalmazott általános rendelkezések tisztázása, a vállalkozások együttműködésének támogatása, valamint a kisvállalkozások nagyberuházásokban való részvételéhez szükséges feltételek megteremtése.

7. Az európai politika erősítése az alvállalkozás, a beszállítói lánc irányítása terén

Az általánosan használt meghatározás szerint az alvállalkozás olyan művelet, amelyben a vevő (a fővállalkozó) egy másik cégtől (az alvállalkozótól) a vevő által (egyedül vagy közösen) meghatározott és a vevő termékeinek részét képező termékeket vagy

szolgáltatásokat vásárol, és ahol a fővállalkozó egyedül felel a termék végső kereskedelmi forgalomba hozataláért.

E meghatározás szerinti alvállalkozás a teljes ipari tevékenység 18%-át és az iparban foglalkoztatottak majdnem egynegyedét teszi ki. A leginkább beszállítás-igényes tevékenységek: az autógyártás (kb. 70%) és a repülésügy (kb. 55%).

A 90-es évek elejétől kezdve a nagy vállalkozások következetesen növelték az alvállalkozásba adott termékek, alkatrészek, részegységek és szolgáltatások számát, annak érdekében, hogy alaptevékenységükre összpontosítsanak, s ugyanakkor drasztikusan csökkentették a közvetlen beszállítások számát. A megvalósított fejlesztésekkel együtt ez a beszállítói lánc átalakítását eredményezte.

Az alvállalkozó szerepe hagyományosan abból áll, hogy a munkadarabot a gyártótól kapott részletes specifikáció alapján átalakítja. Ma már a beszállítónak a saját munkája tekintetében saját műszaki fejlesztési kapacitással kell rendelkeznie, beleértve a szükséges eszközöket (pl. CAD/CAM) és a megfelelő humán erőforrásokat is. Ez az új szerep egészen új igényekhez vezet a technológiához való hozzáférés, az innováció és a képzés szempontjából, de a másokkal való együttműködés tekintetében is. Új szerepének vállalása érdekében mind több és több másod- és harmadfokú kis- és középvállalkozás fog szembetalálkozni azzal a sürgető igénnyel, hogy új technológiához jusson hozzá, és sajátítsa el azokat az iparban a gyártás-automatizálásban, a logisztikában és különösen az információs technológiában.

A Bizottság az újabb tendenciák alapján közleményt készít elő, annak tudatában, hogy e cégek versenyképessége döntő az egész európai versenyképesség szempontjából, mivel csak a termelési lánc minden fokán megfelelő ipar lesz képes a jövőben megtartani a globális versenyben a megfelelő hozzáadott értékarányt és a magas minőségű ipari munkahelyeket Európában.

II. Az EU vállalkozásainak finanszírozását támogató közösségi programok

1. CREA program

A CREA megkönnyíti a kisvállalkozások hozzáférését a vállalkozásfejlesztési tőkéhez:

– növekedési, munkahely-teremtési potenciállal rendelkező innovatív kisvállalkozások (50 alkalmazottnál kevesebb) létrejöttének és átalakulásának előmozdításával,

– a vállalkozói tőkealapok közösségi méretű hálózatának kiépítése, a legjobb gyakorlatok cseréje és a képzés ösztönzésével.

A Bizottság azzal támogatja a vállalkozói tőkealapokat, hogy az induló fázisban segíti őket a működési költségeik fedezésében. A Bizottság a működési költségek maximum 50%-át, azaz 3 év alatt összesen 500 000 eurót fedezhet. A vállalkozói tőkebefektetéseknek legalább 5 évig meg kell maradniuk a befektetés tárgyát képező társaságnál. Ha az alap valamely eszközeit a

befektetésből hamarabb ki akarják vonni, a Bizottságnak minden évre számított tőkenyeresség 10%-át kell kapnia.

2. I-TEC program

Az Európai Bizottság innovációs programjának részét képezi, és az Európai Befektetési Alappal együttműködve vezették be 1997. július 1-jén. Célja, hogy ösztönözze a technológiailag innovatív kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatos korai befektetéseket. A Bizottság kockázati tőkével vesz részt fiatal vállalkozásokban a szakosodott vállalkozói tőkealapokba való befektetések révén.

A program keretében elnyerhető támogatás működési költségeinek maximum 50%-át finanszírozza, a ténylegesen eszközölt beruházások maximum 5%-áig és összességében 500 000 euró összegig.

3. Eurotech Capital

Az *Eurotech Capital* program célja a kis- és középvállalkozások által vállalt transznacionális csúcstechnológiájú projektekbe befektetett magántőke ösztönzése az európai vállalkozói tőkések hálózata révén. A csúcstechnológiájú projekteknek közösségi vagy nemzeti K+F programból kell eredniük, vagy a meglévő technológiához képest jelentős fejlődést kell biztosítaniuk.

Jelenleg az európai vállalkozói tőkések, akik az Eurotech Capital tagjai, összesen több mint 2,4 milliárd euró befektetési kapacitással rendelkeznek, de ebből mindössze kb. 230 millió eurót fordítottak a kis- és középvállalkozások fejlesztésével kapcsolatos transznacionális csúcstechnológiájú projektekre.

4. Innovatív és munkahelyteremtő, a kis- és középvállalkozások növekedését szolgáló pénzügyi intézkedések

Az Európai Tanácsnak az *innovatív és munkahelyteremtő, a kis- és középvállalkozások növekedését szolgáló pénzügyi intézkedésekről szóló határozata* azon szélesebb összefüggésekbe ágyazódik, hogy javítani kell a kis- és középvállalkozások hozzáférését a finanszírozási forrásokhoz, és tovább kell fejleszteni a vállalkozói szellemet Európában.

A program célja a munkahelyteremtés ösztönzése a kis- és középvállalkozások alapításának és növekedésének előmozdításával pénzügyi eszközök révén, amelyek kockázat-megosztási lehetőséget nyújtanak, ha a piaci mechanizmusok nem tudják ösztönözni a tisztán profitorientált pénzügyi intézményeket arra, hogy megfelelő szolgáltatásokat nyújtsanak a kis- és középvállalkozások számára. A javaslat három területre terjed ki:

– A nagy növekedési potenciálú innovatív kis- és középvállalkozások létrehozásának és kezdeti fejlődésének előmozdítása a tőkeforrásokhoz való fokozottabb hozzáférés biztosításával. Az új társaságok kezdeti szakaszában a befektetés a vállalkozói tőkepiac olyan

szegmense, ami még nem fejlődött ki eléggé Európában. Ez nagy kockázattal jár, és így nagy veszteségek lehetőségét is magában rejti. Indokolt tehát az állami szektor részvétele, ami nélkül a kis- és középvállalkozások induló és fejlődő szakaszában nem valósulnának meg a beáramló befektetések. Az állami intervenciót célirányosan kell alakítani, hogy megfelelő ösztönző hatást gyakoroljon, azonban kerülni kell a magánbefektetések bármiféle kiszorítását.

– A kis- és középvállalkozások által az Európai Unióban transznacionális vegyes vállalatok létrehozásának előmozdítása, és ezáltal a kis- és középvállalkozások segítése abban, hogy élni tudjanak az egységes piac előnyeivel a korlátozott pénzügyi és humán erőforrásaik jobb kiaknázása és az ügyfeleikhez való közelség révén. Mivel a pénzintézetek vonakodnak finanszírozni a kis- és középvállalkozások határon túli vegyes vállalatait, ilyenekből csak nagyon kevés alakul. A kis- és középvállalkozások közötti transznacionális vegyes vállalatok létrehozásának útjában álló egyes akadályok megszüntetése előmozdítja olyan új vállalkozások létrehozását, amelyek egyébként nem valósulnának meg, ilyen például a kutatási és fejlesztési eredmények kiaknázása transznacionális kutatási konzorciumok révén, vegyes vállalati termelő létesítmények útján. A hasonló pénzügyi segítségnyújtásra már van néhány alternatív forrás.

– A feltételek javítása a kis- és középvállalkozások adósságfinanszírozása terén, az egész Európai Unióban, különösen a kis- és középvállalkozások rendelkezésére álló hitelek volumenének növelésével és a kis- és középvállalkozások adósságfinanszírozásának javításával, csökkentve a kölcsönnyújtók által a hitelprogramok esetében megállapított biztosítéki követelményeket és ösztönözve a bankok kockázatvállalását. A kis- és középvállalkozások számára történő hitelnyújtás e szegmense – különösen a biztosíték nélküli kölcsönnyújtás, beleértve az eszmei vagyონrészek finanszírozását célzó kölcsönöket is – olyan kockázattal jár, amit a kereskedelmi pénzintézetek nem szívesen vállalnak.

A fenti célokkal összhangban három párhuzamos konstrukciót indítottak a következők szerint:

Az ETF Start-Up program keretében a Bizottság kockázati tőkerésztételt biztosít a fiatal kis- és középvállalkozásokban a speciális kockázati tőkealapokba való befektetések révén. A támogatott alapok fiatal vagy innovatív, növekedési potenciállal rendelkező kis- és középvállalkozásokba fektetnek be. A maximum 100 főt foglalkoztató kis- és középvállalkozásokat részesítik előnyben. A Bizottság a kellő szakmai tapasztalattal rendelkező kereskedelemorientált alapokra összpontosítja a figyelmét. Feltétel, hogy az alapokban legalább 10 millió euró legyen befektetésre, s az alap tőkéje 50%-ának magánforrásokból kell származnia.

A JEV program az európai vegyes vállalatok létrehozását ösztönzi, hozzásegítve a kis- és középvállalkozásokat ahhoz, hogy élni tudjanak az egységes piac kínálta lehetőségekkel. Támogatásból fedezhetők 100 ezer euró összegig a vegyes vállalat létrehozásával kapcsolatos költségek (a jogi keretek előkészítése és az üzleti terv kidolgozása, a környezeti hatástanulmány, valamint a befektetés teljes összegének legfeljebb 10%-a).

A kis- és középvállalkozási garancia-konstrukció a tagállamok kisvállalkozásai számára kölcsönöket nyújtó garanciaprogramokat támogatja. A konstrukciót az Európai Bizottság nevében az Európai Beruházási Bank kezeli. A támogatás a kisvállalkozásoknak nyújtott pótlólagos kölcsönökkel kapcsolatos garanciák költségeinek fedezésére szolgál.

5. “Üzleti Angyalok Hálózat”

Az “Üzleti Angyalok Hálózat” fejlesztését szolgáló program célja, hogy hozzáférést biztosítson a kis- és középvállalkozások számára a banki finanszírozáson és a formális kockázati tőkén kívüli egyéb új finanszírozási forrásokhoz. Az “üzleti angyalok” volt vállalkozók, akik a társaságuk eladása után be akarnak fektetni új társaságokba, és segíteni akarják őket a tapasztalataikkal.

A Bizottság az “Üzleti Angyalok Hálózat” létrehozásával foglalkozó megvalósíthatósági tanulmányok költségének maximum 50%-át, valamint a regionális vagy nemzeti hálózat létrehozását célzó kísérleti intézkedések költségeinek maximum 50%-át finanszírozza. A megvalósíthatósági tanulmányokat legfeljebb 1 évig, a kísérleti intézkedéseket pedig 3 évig finanszírozzák.

6. Növekedési és Környezetvédelmi program

E program garancia nyújtásával mozdítja elő a kis- és középvállalkozások hozzáférést az új környezetvédelmi beruházási hitelekhez. Előnyben részesítik az 50 alkalmazottnál kevesebbet foglalkoztató kisvállalkozásokat. A konstrukció a bankok számára 50%-os garanciát biztosít az olyan kölcsönökhöz, amelyek megfelelnek az EIF kritériumoknak. (A kölcsön minimális lejárat 3 év, az összeg nem lehet nagyobb, mint 1 millió euró, és kizárólag a beruházásokra használhatják fel.)

7. Kölcsönös garanciakonstrukciók támogatása

A Bizottság ösztönzi a *kölcsönös garancia-konstrukciók* előmozdítását és fejlesztését. Ennek érdekében finanszírozza a kölcsönös garanciatársaságok létrehozásáról szóló megvalósíthatósági tanulmányok készítését és a kölcsönös garanciatársaságok létrehozását.

A Bizottság a megvalósíthatósági tanulmányok 50%-át 1 évig és a kölcsönös garanciatársaságok létrehozásával kapcsolatos működési költségek 50%-át legfeljebb 3 évig finanszírozza.

III. Bekapcsolódásunk a Közösség kis- és középvállalkozói programjaiba

Az Európai Tanács 1993-as koppenhágai csúcstalálkozóján született döntés arról, hogy az integrációs felkészülés érdekében egyes közösségi programokhoz a társult közép- és kelet-európai országok is csatlakozhatnak. Ennek keretében 1998. december 1-jétől a Közösség a kis- és középvállalkozói programjait is megnyitotta a társult országok számára.

Mérlegelve, hogy az EU-programokba történő bekapcsolódással javulnának a hazai kisvállalkozások piacra jutási esélyei, és megismerhetővé, elterjeszhetővé válna a Unió vállalkozásfejlesztési gyakorlata, a Kormány a hazánk számára felajánlott lehetőségek alapján a lehető legszélesebb körű csatlakozási szándékát jelezte az EU felé.

Bár a program 2000. december 31-én befejeződött, az alábbiakban érdemes áttekinteni a Magyarország előtt elvben az elmúlt évek során megnyílt lehetőségeket:

1. Magyarország számára 1998-ban megnyitott programok

– Az *“Europartenariat”* program keretében az EU 1997–2000 között évente két szakmai kiállítás és találkozási lehetőség megrendezését tervezte. Magyarország esetében 1998-tól rendezvényenként 28 vállalkozás részvételével és kisvállalkozásonként 700 euróval számoltak, melyet a nemzeti szervezők használhattak fel a vállalkozások költségeire és propagandájára.

– Az *“Interprise”* program célja meghatározott gazdasági szektorokban működő kisvállalkozások nemzetközi együttműködésének előmozdítása volt. Az üzletember-találkozókon részt vevő vállalatok előre rögzített programot bonyolítanak le, melynek előkészítéséhez a vállalati tevékenységet, profilokat bemutató katalógust kellett összeállítani. Interprise programokat évente több tucat alkalommal rendeztek az EU tagállamaiban és a csatlakozni kívánó országokban.

– Az *“EIC”* program célja a kis- és középvállalati kör felkészítése az egységes európai piac körülményeire, követelményeire. E feladatot tanácsadással, dokumentációs és könyvtárszolgálattal és az Európai Unió projektjeiben való részvétellel valósítják meg. Az Európai Bizottság 1991-ben döntött úgy, hogy az Euro Info Központok hálózatához a kelet-európai, a balti és a mediterrán térség egyes országai is csatlakozhatnak. Az EIC programhoz történő magyar csatlakozással 1998-tól az országban további önálló központok kialakítására nyílt lehetőség.

– Az *“IBEX”* program célja nemzetközi beszállítói munkakapcsolatok kialakulásának elősegítése, újfajta ipari partnerkapcsolatok előmozdítása a nagyvállalkozások konkrétan meghatározott igényei alapján célorientáltan, egyes ipari szektorokban szervezett vállalkozói találkozókkal. A speciálisan megszervezett rendezvények különösen hasznosak a kis és nagy cégek közötti minőségi kapcsolatok kialakulásának előmozdításában. Az egy-egy rendezvényhez kapcsolódó EU-támogatás azonban nem haladja meg az esemény összköltségvetésének 25%-át, s Közép-Európában évente egyenél több esemény nem szervezhető meg.

– A *“Distributive Trade”* program célja, hogy elősegítse a kereskedelem és forgalmazás területén a kisvállalkozások számára kedvező környezet kialakítását a kormányzati politikák fejlesztése révén. A program keretében az EU Bizottság számára készülő ajánlások megalapozásához *pilot projekteket* szerveztek a “legjobb gyakorlatok” tesztelésére. A kísérleti programok szervezésébe 1999-től Magyarország is bekapcsolódhatott. Lehetőség nyílt továbbá a politikák fejlesztése érdekében a tagországokban már bevált módszerek népszerűsítésére az adott témában konferenciák szervezésével, a kiskereskedelemmel foglalkozó köztisztviselők, szakértők képzésére EU-tagországokban. A programban szerepelt

még kiskereskedői szövetségek létrehozása és fejlesztése, valamint elmaradott területek kereskedelmének optimalizálása is.

– A *“Craft & Small Enterprise”* program a kézműves szektor és a kisipar fejlesztését szolgálta. A programjavaslatokban szerepelt többek között a kisipari katalógus (*“Observatory”*) készítése, női és fiatal vállalkozók pályakezdésének támogatása.

A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy a magyar kis- és közepes vállalkozások csak korlátozottan tudtak élni a program kínálta lehetőségekkel. A fenti programokból a legsikeresebbnek az Európai Információs Központok (EIC) szervezetének kiépítése és bővítése bizonyult. Ezen túlmenően mindössze egyetlen Interprise rendezvény megszervezésére került sor. Összességében ez azt mutatja, hogy egyelőre az érintett hazai KKV-k nem képesek ilyen programokban részt venni, illetve kifejezetten nem is érdeklődtek a fenti lehetőségek iránt.

Az Ipari Tanács által 2000 decemberében elfogadott 2000/819/EK Tanácsi Rendelet rendelkezik a harmadik országok részvételi lehetőségéről a 2001–2005-re vonatkozó új Többéves Programban. A tagállamok között már közel fél éve zajlanak a viták arról, hogyan lehet a tagjelölt országok vállalkozóit bevonni az egyes közösségi programokba, ám ennek ellenére jelenleg a közép- és kelet-európai országok státusa még nem rendezett. Folynak a tárgyalások a programhoz való csatlakozás feltételeiről, s várhatóan 2001 második felében kerül elfogadásra a részvételünket szabályozó dokumentum.

2. Az Unió új információs csatornái a magyarországi Euro Info Központok (EIC-k)

A közösségi információs szolgáltatás fejlesztése érdekében a programnyitást követően először *Euro Info Központok* létesítésére pályázhattak a magyar vállalkozói szervezetek.

E program célja a kis- és középvállalkozások felkészítése az egységes európai piac körülményeire és követelményeire. Az Euro Info központok hozzáférhetnek az Unió adatbankjaihoz, amelyek a jogi, gazdasági és pénzügyi kérdésektől kezdve a környezetvédelmi, tudományos, műszaki, munkaügyi problémákig minden területen elsődleges információs bázisként állnak a kis- és középvállalkozások, valamint más érdeklődők rendelkezésére.

Az Euro Info Központ:

- felvilágosítást ad az EU belső piacának szabályozásáról, EU-szabványokról, EU-közbeszerzésekről, tenderekről, támogatási rendszerekről, pályázati lehetőségekről,
- tanácsot ad a megfelelő információk beszerzési forrásainak felkutatásával, illetve szakértőkhöz irányítással,
- segítséget nyújt az üzleti partnerkeresés területén.

Az Euro Info Központok hálózata több mint 270 tagot számlál Európa-szerte.

A Bizottság döntésének megfelelően 1999 második felétől hét központ működhet Magyarországon új információs csatornákat nyitva az Unióhoz. A magyar Euro Info Központok ugyanazokkal a jogosultságokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek (adatbázis-hozzáférés, munkatársak továbbképzése, infrastrukturális feltételek), mint a hálózat EU-területen működő központjai.

A vállalkozók komoly idő- és költségmegtakarítást érhetnek el, ha felkeresik vagy felhívják a hozzájuk legközelebb eső központot, amelynek a szolgáltatásai alapvetően ingyenesek vagy önköltségesek. A hálózat szolgáltatásai, az EU-val kapcsolatos tájékoztatási tevékenység, a megbízható forrásból származó elsődleges információk elősegítik, hogy a vállalkozók megismerjék a csatlakozás saját szakterületükre vonatkozó előírásait, és felkészülhessenek a kihívásokra.

A joganyagok a központokban angol és francia nyelven állnak rendelkezésre. A Gazdasági Minisztérium támogatást nyújt ahhoz, hogy az információk magyar nyelven a kisvállalkozások minél szélesebb köre számára elérhetőek legyenek. A közösségi programban való részvételükkel kapcsolatos aktuális pályázati kiírásokat internetes honlapján a "Kis- és közép vállalkozások" fejezetben magyar nyelven is közzéteszi.

Cím: <http://www.gm.hu/fomenu/vallalkozasok/htm/EU/euro.htm>

Euro Info Központok (EIC-k) címei:

- Budapest – ITDH, Euro Info Központ (HU727), 1051 Budapest, Dorottya u. 4. • Tel: 1/318 17 12 • Fax: 1/318 6198
- Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Euro Info Központ (HU728),
• 3100 Salgótarján, Bartók Béla út 10. • Tel: 32/316 476 • Fax: 32/421 111
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Euro Info Központ (HU729),
• 5000 Szolnok, Verseghy park 8. • Tel: 56/510 610 • Fax: 56/370 005
- Pécs-Baranya Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Euro Info Központ (HU730),
• 7625 Pécs, Majorossy I. u. 36. • Tel: 72/507 132 • Fax: 72/507 152
- Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Euro Info Központ (HU731),
• 6701 Szeged, Tisza Lajos krt. 2–4. • Tel: 62/507 152 • Fax: 62/507 152
- Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Euro Info Központ (HU732),
• 7100 Szekszárd, Arany János út 23–25. • Tel: 74/411 661 • Fax: 74/411 456
- Szabolcs–Szatmár–Bereg Megye – PRIMOM, Euro Info Központ (HU733),

• 4400 Nyíregyháza, Víz u. 21/b. • Tel: 42/414 188 • Fax: 42/414 188

Forrás: Gazdasági és Közlekedési Minisztérium